

Ιστοριότητα του πολιτισμικού αγαθού: δικαιώματα του ανθρώπου

Το πρώτο σημαντικό βήμα στην εξέλιξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ήταν η διεκδίκηση, η κατάκτηση και η νομική κατοχύρωση τους, κορυφαίο κεφάλαιο στην παγκόσμια ιστορία. Δεύτερο, επόμενο βήμα είναι η άσκηση των δικαιωμάτων, κάτι που φαίνεται απλό, και αυτονόητο, αλλά είναι δύσκολο και πρωταρχικής σημασίας για την λειτουργία μιας ευνοούμενης πολιτείας. Η άσκηση των δικαιωμάτων προϋποθέτει τον ενεργό πολίτη, τον ανήσυχο και σκεπτόμενο άνθρωπο, που βρίσκεται σε διαρκή εγρήγορση και κάνει ανήσυχο τον ύπνο της εξουσίας. Ασιώντας τα δικαιώματα του παραμένει αξιοπρεπής και υπερήφανος, δεν συναλλάσσεται, αρνείται τον τυχοδιωκτισμό και διεκδικεί επίμονα αυτό που του ανήκει.

Διαμορφώνεται έτσι η κοινωνία των πολιτών, που στηρίζεται στην αυτονομία, στην αυτοδιαχείριση, στην δημιουργικότητα των ανθρωπίνων σχέσεων. Ευδοκίμει η θέληση να μετέχεις αντί να αντιπροσωπεύεσαι, να θεμελιώνεις το μέλλον σου αντί να το υφίστασαι. Αυτή τη δημοκρατία θέλουν οι απλοί πολίτες, την ανοιχτή δημοκρατία που συνθέτει και δεν αποκλείει.

Βήμα-βήμα οικοδομείται μια νέα κουλτούρα, κατακτάμε τον πολιτισμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, επόμενο εξελικτικό στάδιο της κατοχύρωσης και της άσκησης των δικαιωμάτων, ο οποίος συνδέεται με την καθημερινή μας πρακτική, την ανοιχτή σκέψη, την ανοιχτή κοινωνία, την αναγνώριση και την αποδοχή του δικαιώματος της διαφοράς, τον απόλυτο σεβασμό της προσωπικότητας του άλλου, ιδιαίτερα του αδύναμου, γιατί ο πολιτισμός μας κρίνεται κάθε φορά που συναντάμε τον αδύνατο.

Πολιτισμός, λοιπόν, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σημαίνει αυτονομία και χειραφέτηση, λιγότερες συμβουλές και καθοδήγηση, αχρήστευση της αστυνόμευσης και των κατασταλτικών μηχανισμών, καλύτερη πρόληψη, συμμετοχή, συνεργασία, παρεμβατικές πρωτοβουλίες, λιγότερες κραυγές, βαθύτερες σιωπές, συνεπή πνευματική στάση, βαθιά συνείδηση της ελευθερίας.

Επομένως, ο πολιτισμός της ελευθερίας, της ευθύνης και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δημιουργεί ένα νέο αξιακό σύστημα. Οδηγεί στην ανοιχτή κοινωνία των πολιτών, χωρίς συγκεκριμένο σχήμα και μορφή και γι' αυτό ασαφής και αβέβαιη. Δε χωράει σε τακτοποιημένες και προικατασκευασμένες εικόνες, είναι μια διαρκής σύνθεση και ανασύνθεση ιδεών, αντιλήψεων, απόψεων και στάσεων. Εδώ αρχίζει μια τεράστια συζήτηση που παραμένει ανοιχτή!!!

Χρονολόγιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Χρονολόγιο δικαιωμάτων του ανθρώπου

Το χρονολόγιο απεικονίζει σε συγτομία την εξελικτική πορεία των σημαντικότερων κειμένων, γεγονότων, κινήσεων και ανθρώπων σε διάφορες ιστορικές περιόδους που οδήγησαν στην ανάπτυξη της ευρείας έννοιας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως την γνωρίζουμε σήμερα, μέσα, κυρίως, από την ευρωπαϊκή της σύλληψη. Μελλοντικές εκδόσεις αυτού του συνοδευτικού πακέτου θα δώσουν περισσότερη έμφαση στις συνοδικές εξελίξεις και επιρροές.

Εκτός της επισήμανσης γνωστών ιστορικών γεγονότων, το χρονολόγιο επιδιώκει να χρησιμοποιηθεί ως σχέδιο για την κατάστρωση του εθνικού χρονολογίου, όπως προτείνεται στη Δράση 1.

Οι Έλληνες

Δημοκρατία – πρόκειται για ελληνική σύλληψη η οποία όμως διαφέρει από τη σύγχρονη αντιπροσωπευτική δημοκρατία, στο μέτρο που αποτελούσε προνόμιο της πλούσιας αριστοκρατίας και δεν αφορούσε τους δούλους και τις γυναίκες. Από την εποχή του Περικλή (πέμπτος αιώνας π.Χ.) άρχισαν να λαμβάνονται υπόψη τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα. Η Αθηναϊκή δημοκρατία έθεσε τη βάση για την ανάπτυξη και την εξέλιξη των δικαιωμάτων.

Οι Ρωμαίοι

Η Ρωμαϊκή αντίληψη των δικαιωμάτων προερχόταν κυρίως από τους Στωικούς φιλόσοφους οι οποίοι θεωρούσαν όλο τον κόσμο ως μία κοινότητα, όπου όλοι οι άνθρωποι είναι αδέρφια. Η ιδέα του φυσικού δικαίου είχε τις ρίζες της στην πίστη τους στην ισότητα των ανθρώπων ανεξάρτητα από φυλή ή κοινωνική τάξη. Η κωδικοποίηση του δικαίου ήταν μία σημαντική και νέα σύλληψη. Το Ρωμαϊκό δίκαιο συνέβαλε επίσης μέσω του ιδεώδους των δικαιωμάτων των πολιτών υπό την προστασία του νόμου και ενός δικαίου ενιαίου για όλους τους ανθρώπους.

Lucius Annaeus Seneca (4 π.χ. – 65 μ.χ.), Στωικός φιλόσοφος και σύμβουλος του αυτοκράτορα Νέρωνα. *Τα γράμματα από ένα Στωικό*, περιγράφουν, μεταξύ άλλων, τις φωτισμένες ιδέες του για τη μεταχείριση των δούλων.

13ος Αιώνας

1215 Magna Carta: συνήφθη μεταξύ των αγγλων βαρόνων και του βασιλιά Ιωάννη και χρησιμοποιήσε ως συνταγματικό μέσο για τον περιορισμό της τυραννικής άσκησης της εξουσίας του. Παρείχε, στους ελεύθερους ανθρώπους μόνο, την ελευθερία απόλυσης της περιουσίας και της ελευθερίας. "Σε κανένα δεν θα πουήσουμε, σε κανένα δεν θα αρνηθούμε ή θα καθυστερήσουμε την εκδίκηση της υπόθεσής του ή την αναγνώριση των δικαιωμάτων του".

17ος Αιώνας

1679 Habeas Corpus, Αγγλία. Επιβάλλει την προσαγωγή κρατουμένου ενώπιον δικαστηρίου προκειμένου να εξεταστούν πλήρως οι λόγοι που οδήγησαν στην κράτησή του. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβανόταν και στη Magna Carta αλλά δεν έγινε σεβαστό από τους δεσποτικούς μονάρχες.

Ο Διαφωτισμός ή η Εποχή του Λόγου ήταν ένα ευρωπαϊκό, φιλελεύθερο και προοδευτικό φιλοσοφικό κίνημα, με στοιχεία αντικληρικά, θεμελιωμένο στην επικράτηση της επιστήμης και την πίστη στην ανθρώπινη λογική.

John Locke (1632–1704): Βρετανός φιλόσοφος, του οποίου το έργο αποτέλεσε τη βάση για τη φιλελεύθερη δημοκρατία και έμπνευση για τον Διαφωτισμό. 1690: το έργο *Οι δύο πραγματείες για την Κυβέρνηση* εισήγαγε την ιδέα των φυσικών δικαιωμάτων και ενέπνευσε τις αρχές της Αμερικανικής Επανάστασης.

1688: Bill of Rights ήταν το συνταγματικό αποτέλεσμα της Ενδοξης Επανάστασης που διαχώρισε τις εξουσίες του Κοινοβουλίου από εκείνες του μονάρχη και αναγνώρισε την ελευθερία λόγου και το δικαίωμα ελεύθερων εκλογών στο Κοινοβούλιο.

1688–89: η Ενδοξη Επανάσταση καθάρισε τον βασιλιά Ιάκωβο II από το θρόνο για αντισυνταγματική συμπεριφορά. Οι William και Mary ανέβηκαν στο θρόνο αφού αποδέχτηκαν τη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων που περιλαμβανόταν στο Bill of Rights.

18ος Αιώνας

1776: Αμερικανική Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας, "θεωρούμε αυταπόδεικτες τις ακόλουθες αλήθειες; όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ίσοι. Είναι όλοι προικισμένοι από το Δημιουργό με ορισμένα απαρράγραπτα δικαιώματα, ανάμεσα στα οποία, η ζωή, η ελευθερία και η αναζήτηση της ευτυχίας".

1791: Αμερικανικό Bill of Rights το οποίο διαμόρφωσε το Αμερικανικό Σύνταγμα

Βολταίρος (1694–1778): Γάλλος δραματουργός και φιλόσοφος, που επηρεάστηκε πολύ από τον Locke. Από τις μεγαλύτερες φυσιογνωμίες του Διαφωτισμού, του οποίου τα έργα καθύσαν σε δράση.

Tom Paine (1737–1809): αγγλικής καταγωγής Αμερικανός επαναστάτης που έγραψε το έργο "Κοινός νους, έκκληση για την Αμερικανική ανεξαρτησία". Δημοσίευσε "Τα δικαιώματα του ανθρώπου" (1791–2) υπερασπιζόμενος τη Γαλλική Επανάσταση.

Thomas Jefferson (1743–1826): συμμετείχε στην Αμερικανική Επανάσταση και συντάξε τη Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας. Έγινε δύο φορές Πρόεδρος.

1789: Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη, Γαλλία

Άρθρο 1: "οι άνθρωποι γεννιούνται και παραμένουν ίσοι ως προς τα δικαιώματά τους".

1789–99: Γαλλική Επανάσταση που κατήργησε την μοναρχία και εγκαθίδρυσε το δημοκρατικό πολίτευμα.

Olympe de Gouges (1755–93): Γάλλος επαναστάτης, θεατρικός συγγραφέας και πολιτικός αρθρογράφος, έγραψε "*Τα δικαιώματα των γυναικών*" το 1791, αφού η Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου δεν εφαρμοζόταν στις γυναίκες.

Mary Wollstonecraft (1759–97): παιδαγωγός και συγγραφέας, η "μητέρα" του φεμινισμού. Ταξίδεψε στη Γαλλία το 1792 για να παρακολουθήσει από κοντά την Επανάσταση. Έγραψε το 1794 το έργο "*Η διεκδίκηση των δικαιωμάτων των γυναικών*".

William Wilberforce (1759–1833): μέλος του Κοινοβουλίου και αρχηγός της Κίνησης εναντίον της δουλείας στη Βρετανία. Εκφώνησε τον πρώτο λόγο ενάντια στη δουλεία στο Κοινοβούλιο το 1789.

Η **Κίνηση για την κατάργηση της δουλείας** εμφανίσθηκε αρχικά στη Βρετανία, τις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Γαλλία, μεταξύ περίπου 1783 και 1888. Ωστόσο η πρώτη κριτική κατά της δουλείας ασκήθηκε από τους Κουάκερους το 1671.

19ος αιώνας

Χάρτης κατά της δουλείας (1807) που υιοθετήθηκε στη Βρετανία.

Διεθνής συνέλευση κατά της δουλείας που συγκλήθηκε στο Λονδίνο το 1840. Η δουλεία καταργήθηκε σε όλες τις βρετανικές αποικίες το 1838, στις γαλλικές και δανικές αποικίες το 1848, στις ολλανδικές αποικίες το 1863 και στην Αμερική με το τέλος του εμφυλίου πολέμου το 1865.

Η **Γαλλική Ένωση για τα δικαιώματα του ανθρώπου** σχηματίσθηκε το 1898 κατά τη διάρκεια της υπόθεσης Dreyfus.

Abraham Lincoln (1809–65): έγινε Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών το 1861 και συνέβαλε στην απελευθέρωση των δούλων. Το μήνυμά που απηύθυνε από το Gettysburg το 1863 περιείχε τα ακόλουθα: "Είμαστε αποφασισμένοι ότι αυτοί οι νεκροί δεν θα έχουν πεθάνει μάταια, ότι αυτό το έθνος υπό τον Θεό θα ξαναγεννηθεί μέσα στην ελευθερία, και ότι η κυβέρνηση του λαού, από το λαό για το λαό, δεν θα εξαφανιστεί από τη γη".

Harriet Tubman (1820; – 1913): γεννήθηκε ως δούλα και ήταν γνωστή ως "Μωυσής" από το λαό της. Μεταμφιεσμένη σε άνδρα οδήγησε 300 δούλους στην ελευθερία. Δούλεψε ως ανιχνευτής και νοσοκόμα στο Στρατό της Ένωσης.

Sojourner Truth (1797–1883): γεννήθηκε ως δούλα, μετά τον εμφύλιο πόλεμο αναδείχθηκε σε σημαντική αγωνίστρια για τα δικαιώματα των μαύρων και των γυναικών.

Κίνημα για την καθολική ψηφοφορία (κίνημα των Σουφραζετών) ξεκίνησε στην Αμερική το 1848 από τη Συνέλευση για τα δικαιώματα των γυναικών στους καταρράκτες του Σενέκα. Στη Βρετανία ξεκίνησε το 1869 όταν η πρώτη πρόταση για καθολική ψηφοφορία παρουσιάσθηκε στο Κοινοβούλιο. Το ομόσπονδο κράτος του Wyoming της Αμερικής ήταν το πρώτο που αναγνώρισε το δικαίωμα ψήφου των γυναικών. Η Νέα Ζηλανδία ήταν η πρώτη χώρα που το καθιέρωσε το 1893.

Elizabeth Cady Stanton (1815–1902): ιδρυτικό μέλος του Κινήματος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, ακριβίδισε τους συμμετέχοντες στη Συνέλευση στους καταρράκτες του Σενέκα απαιτώντας ψήφο για τις γυναίκες.

20ος αιώνας

1920: Η Κοινωνία των Εθνών σχηματίστηκε την επομένη του πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου με σκοπό την ειρηνική επίλυση των διεθνών διαφορών. Τα ιδρυτικά μέλη ήταν 58. Οι ΗΠΑ αρνήθηκαν να συμμετάσχουν. Τον ίδιο χρόνο, ιδρύθηκε η **Διεθνής Οργάνωση Εργασίας** με σκοπό την προαγωγή των οικονομικών δικαιωμάτων και της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Woodrow Wilson (1856–1924): Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών, συνέθεσε αποφασιστικά στην ίδρυση της Κοινωνίας των Εθνών.

Mahatma Gandhi (1869–1948): Ινδός πολιτικός και μεταρρυθμιστής ο οποίος προήγαγε την ιδέα της παθητικής και μη βίαιης αντίστασης ως μέσου "πολιτικής (ειρηνικής) ανυπακοής".

Χάρτης του Ατλαντικού 1941: περιέχει τις "τέσσερις ελευθερίες" (Ελευθερία από την ανάγκη και το φόβο, Ελευθερία λόγου και θρησκείας), τις οποίες εξήγγειλε ο Roosevelt ως στόχο των Συμμαχικών δυνάμεων κατά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Franklin Roosevelt (1882–1945): Πρόεδρος των ΗΠΑ, ανθρωπιστής, σχεδίασε το New Deal, προκειμένου να καταπολεμήσει την Αμερικανική οικονομική κρίση της δεκαετίας του '30, το οποίο παραχώρησε οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα στους ανέργους. Παντρεύτηκε την Eleanor Roosevelt.

1945: ο ΟΗΕ ιδρύθηκε και τέθηκε σε ισχύ ο Χάρτης του με την υπογραφή 50 κρατών τα οποία δεσμεύθηκαν να αποτρέγουν τον πόλεμο μέσω της διεθνούς συνεργασίας.

1948: η **Οικουμενική Διακήρυξη Δικαιωμάτων του Ανθρώπου** ήταν το πρώτο διεθνές νομικό κείμενο που έθετε κανόνες για την προαγωγή των ατομικών, πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων.